

stala pouze v rukopise z přelomu 50. a 60. let, jenž je dnes uložen v Památníku národního písemnictví v Praze. Rozsáhlá práce se zabývá formováním barokní estetiky a hledáním identity evropského baroka. Části textu V. Černý v 80. letech přepracoval a připravil k vydání, tyto studie nyní tvoří součást práce *Až do předšíně nebes. Čtrnáct studií o baroku našem i cizím*, která vyšla roku 1996.

Václav Černý se dále zabýval českou středověkou literaturou (*Staročeská milostná lyrika*, 1948), obdobím romantismu a současnou literaturou českou i francouzskou. Důležitým příspěvkem ke studiu moderní literatury a filozofie byl Černého *První sešit o existencialismu* (1948), v němž představil českému prostředí francouzský existencialismus, především pak tvorbu J.-P. Sartra. *Druhý sešit o existencialismu*, který vyšel až v roce 1992, přináší pohled na českou poezii 40. let prisma-tem existencialistického výkladu. Kromě badatelské činnosti je nutné připomenout i překladatelské aktivity Václava Černého. Zmíjme například jeho překlad *Dona Quijota* z roku 1931 či edici překladů *Kěž hoří popel můj. Z poezie evropského baroka* z roku 1967. Pro české prostředí byl rovněž významný překlad Bergsonova *Dvojího pramene mravnosti a náboženství* (1936), práce J. Ortegy y Gasseta *Vzpoura davů* (1933) a Montaignových *Esejů* (1966). V neposlední řadě je nutné zmínit Černého editorskou a literárněhistorickou práci. V roce 1960 Václav Černý během přípravy inventáře zámeckých knihoven objevil na zámku v Mladé Vožici dva anonymní rukopisy ze 17. století. Na základě detailní stylistické analýzy prokázal, že jejich autorem je Pedro Calderón de la Barca. Objevení dosud neznámých divadelní her *El gran duque de Gandia* a *No hay que creer ni en la verdad* zajistilo českému vědci mezinárodní věhlas. Nucený odchod z univerzitního prostředí tak Václava Černého paradoxně přivedl k jeho nejvýznamnějšímu úspěchu v oblasti literární historie. Tato událost je svědectvím o nezdolnosti badatelského úsilí V. Černého a dokumentuje jeho celoživotní „závod s nekrutějším režimem současných dějin, a také nejnekulturnějším a ke kultuře nejlhostejnějším“, který popisuje ve svých polemicky laděných *Pamětech*.

D. PICHOVÁ

Výročí profesora Josefa Hrabáka

Dne 6. července jsme si připomněli dvacáté výročí úmrtí profesora Josefa Hrabáka, významného brněnského literárního vědce. Josef Hrabák se narodil 3. 12. 1912 v Brně. Po maturitě na reálném gymnáziu vystudoval obor čeština a francouzština na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity, kde byli jeho učiteli B. Havránek, R. Jakobson, A. Novák, F. Wollman a P. M. Haškovec. V r. 1937 získal doktorát za práci *Staropolský verš ve srovnání se staročeským*. Od r. 1935, kdy začal také odborně publikovat, učil na středních školách v Brně, jen v letech 1936-37 působil v Lipníku n. Bečvou. V roce 1937 byl přijat za člena Pražského lingvistického kroužku, od r. 1945 pak přednášel na Filozofické fakultě Masarykovy univerzity, kde se r. 1946 habilitoval prací *Smilova škola* a byl pověřen vybudováním filologického semináře na nově zřízené Pedagogické fakultě. Od r. 1948 zde byl profesorem, v letech 1953-78 působil jako profesor české literatury na Filozofické fakultě (v letech 1954-60 též jako děkan a v l. 1953-70 jako vedoucí katedry české a slovenské literatury a literární vědy); v l. 1973-74 vedl staročeský seminář na Univerzitě Karlově. V 50. letech 20. stol. současně vybu- doval a vedl oddělení starší české literatury v Ústavu pro českou literaturu ČSAV v Praze, od 1961 podnítil zřízení jeho brněnského pracoviště (jež externě vedl) i literárního oddělení Moravského muzea. Roku 1956 dosáhl hodnosti doktora filologických věd prací *Studie ze starší české literatury*, r. 1965 byl zvolen členem korespondentem ČSAV. V práci vědecké a vědeckoorganizační, která vždy široce zasahovala do obecného kulturního dění, neustal ani po odchodu do důchodu (r. 1978). Během své vědecké kariéry podnikl studijní a přednáškově cesty do SSSR, Polska, Jugoslávie, NDR, NSR, Anglie, Francie, Bulharska.

Základním rysem Hrabákovy literárněvědné metody se stal univerzální přístup k řešení literárněvědných otázek, spojující do jediného systému práce s nejrůznější tematikou, ať už se jedná o práce z teorie literatury i literární historie staršího a novějšího období nebo o re-

cenze prací literárněvědných či beletristických děl od nejstarší doby až do současnosti.

Již v prvních Hrabákových pracích nacházíme zárodky širokého pracovního záběru i komplexního pohledu na literární tvorbu. Srovnávací studium staročeského a staropolského verše, při němž uplatnil aspekty lingvistické i literárněvědné, se stalo základnou pro Hrabákovu bádání v oblasti literární historie, versologie i komparistiky. Dílčí hlediska a metody těchto disciplín propojil a doplnil je o stanovisko literárněkritické. Na počátku svého badatelského vývoje se Hrabák věnoval především problematice versologie, spojené se zájmem o starší českou literaturu, která mu poskytovala rozsáhlý materiál k literárněvědným závěrům a stala se východiskem jeho teoretických analýz. Jejich výsledkem jsou soubory *Studie ze starší české literatury* (1956) a *Ze starší české literatury* (1964). Na specifika charakterizující starší literaturu a nedostatečně poznaná místa předobrozeneckého literárního vývoje poukázal Hrabák v souboru statí *K metodologii studia starší české literatury* (1961), v nichž formuloval potřebu jejich specializovaného studia. Zjištěná bílá místa se pak snažil zaplnit vlastní badatelskou i ediční aktivitou, zaměřenou především na památky a prvky starší literatury, které obsahovaly tendenci k zlidovění písemnictví. Jeho edice *Seďm interludií* (1953) V. F. Kocmánka a lidové knížky *Fortunatus* (1970) obrátily pozornost k památkám literární historii do té doby přehlíženým. K literárněhistorické syntéze svého dosavadního díla dospěl svou koncepcí prvního dílu akademických *Dějín české literatury* (1959), na jehož vydání se podstatně podílel jako redaktor i jako autor.

Současně však neustupuje do pozadí ani Hrabákovu zájem o literární teorii, jak o tom svědčí práce *Úvod do teorie verše* (1956), *Studie o českém verši* (1959) a *Z problémů českého verše* (1964) i populárně pojatý výklad *Umíte číst poezii?* (1963). Soustavné zkoumání materiálu starší i novější literatury vyústilo vydáním široce pojatých prací literárněhistorických i literárněkritických. Hrabákovu literárněvědné dílo tedy uzavírají syntézy, jimiž završil své pojetí vývoje české literatury jako vnitřně diferencovaného, leč jednotného celku. Výsledky jeho předchozího bádání v oblasti literární teorie shrnul ve své *Poetice* (1973),

přehled vývoje a rozvětvení nejproduktivnějšího žánru současné literatury pak přineslo *Čtení o románu* (1981), nepřehlížející ani masovou zábavnou produkci. Výrazem Hrabákovy přesvědčení o potřebě chápat vývoj české literatury jako nepřerušovaný proces je soubor studií *Jedenáct století* (1982), v němž autor sleduje vývoj české literatury od počátků staroslověnské kultury až k přezte 60. a 70. let 20. století a podává zároveň reprezentativní průřez svým literárněvědným dílem.

Univerzálnost necharakterizuje pouze Hrabákovu vědecký přístup k literatuře, ale také rozsah jeho badatelského pole a v neposlední řadě využitelnost jeho vědeckého díla jak okruhem badatelů, tak širší veřejností. Vedle své činnosti vědecké působil J. Hrabák jako člen redakční rady a několik let také jako vedoucí redaktor časopisu *Česká literatura*, od r. 1961 také jako vedoucí redaktor *Listů filologických*. Byl rovněž jedním z hlavních redaktorů *Výboru z české literatury* a rozvíjel novou koncepci edice *Památky starší české literatury*. Jeho pedagogické nadání se projevilo nejen při přípravě vysokoškolských a středoškolských učebnic, ale také v tom, jak příspěvky o starší literatuře prosazoval do časopisů orientovaných hlavně na současnou produkci a do denního tisku. Přísně vědeckou a popularizační práci však u Hrabáka nelze ostře oddělit, neboť i ve svých odborných publikacích usiloval o přehlednost a srozumitelnost výkladu.

A. VÍTOVA

Doba talentům nepřála. (In memoriam doc. MUDr. Jaroslava Filkkuky, CSc.)

Doc. Filkkuka byl patologem. V odborné veřejnosti byl uznávaným odborníkem s mimořádnými znalostmi a schopnostmi. Žil však v nesprávné době. Když dnes přehlédneme objem jeho výsledků, jsme překvapeni jejich vysokou hodnotou, rozměrem jeho zájmů, jeho nesmírnou tvůrčí a životní aktivitou. Odešel náhle ve svých 60 letech, plný energie, mladického nadšení i zevnějšku, na začátku doby, která